

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMANLAR

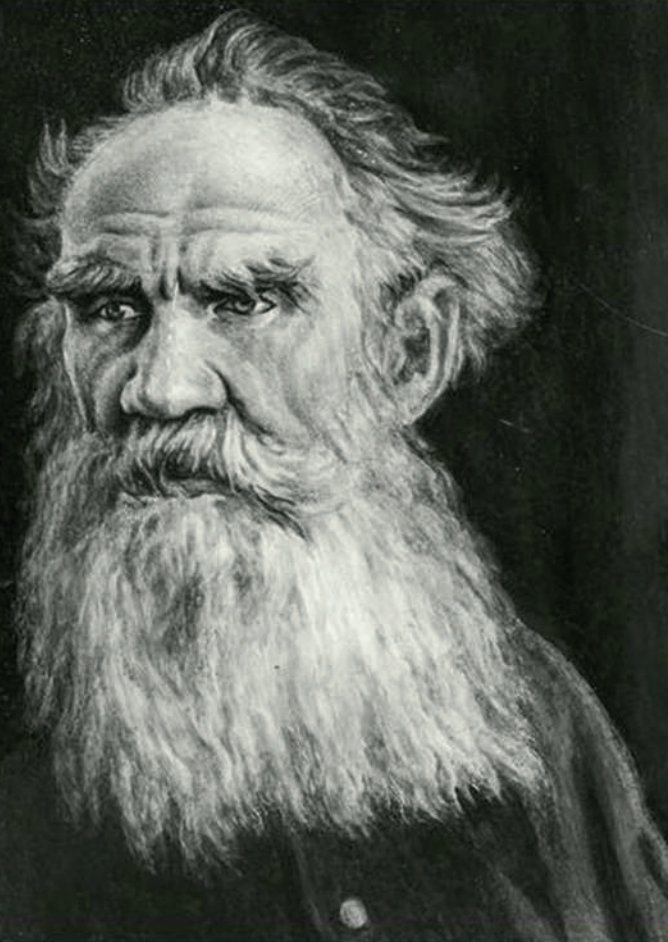
DAVRIYLIGI: 2018 | 2022 **2022**

УЧЕНЫЙ — ТОТ, КТО
МНОГО ЗНАЕТ ИЗ КНИГ;

ОБРАЗОВАННЫЙ — ТОТ, КТО
УСВОИЛ СЕБЕ ВСЕ САМЫЕ
РАСПРОСТРАНЕННЫЕ В ЕГО
ВРЕМЯ ЗНАНИЯ И ПРИЕМЫ;

ПРОСВЕЩЕННЫЙ — ТОТ, КТО
ПОНИМАЕТ СМЫСЛ СВОЕЙ ЖИЗНИ.

LEV TOLSTOY
(1828-1910)

ОКТЯБРЬ**№45**

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.tadqiqot.uzwww.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
8-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-8**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-8**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 45-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 октябрь 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АДАБИЁТ

1. Vafoqulova Go‘zal Ochilovna
JALOLIDDIN RUMIYNING “MA’NAVIY MASNAVIY” ASARIDAGI FALSAFIY
QARASHLAR..... 7

АДАБИЁТ

JALOLIDDIN RUMIYNING “MA’NAVIY MASNAVIY” ASARIDAGI FALSAFIY QARASHLAR

Vafoqulova Go‘zal Ochilovna

Samarqand davlat chet tillar instituti akademik litseyi
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi
Telefon +998(97)9252885

Annotatsiya: Maqolada «Ma’naviy masnaviy» asaridagi hikoyatlar tahlili bilan birga asar mazmun-mohiyatiga to‘xtaladi.

Kalit so‘zlar: Ajab, tarab, maxmur – xumorlik, fikr, ruh erkinligi, ifoda erkinligi, «Forsiy Qur‘on», «masnaviyxon».

Rumiyning musulmon olamida mashhur asari «Masnaviy» oldindan o‘ylangan rejaga ega emas. Uning yagona nizomi — erkinlik. Fikr, ruh erkinligi, ifoda erkinligi, holat-kayfiyat erkinligi. Avlodlar «Forsiy Qur‘on» deb atagan bu kitobni u oddiygina qilib «Masnaviy» deb atadi. «Masnaviy» — olamni egallashga va o‘z-o‘zini anglashga intilgan inson ruhining taronasi. Asar yozilib, nihoyasiga yetishi bilan uni yodlashga kirishilgan, uni yod bilganlar «masnaviyxon» nomini olgan. «Masnaviy» asosida o‘nlab to‘plamlar, arab, fors, turk tillarida yuzlab jild tahlil va talqinlar bitilgan. Rumiyning «Masnaviy» asaridagi murakkab falsafiy muhokama va mushohadalarni «Ichingdagi ichingdadir» asarida ravshan va sodda shaklda tushuntirib bergan. “Masnaviy”da syujet yaxlitligi yo‘q; ammo barcha asarlari yagona kayfiyatda; uning shakli — bir xil ohangdagi qofiyali baytlar. Masnaviy sharq klassik adabiyotida bir she‘r usulining nomidir. Lug‘at ma‘nosi «ikkilik», «ikkitadan» demakdir. Adabiyotda bir xil vaznda va har bayti o‘zaro alohida-alohida qofiyalanib kelgan nazm shakliga masnaviy deyilgan. Masnaviy sharq she‘riyatining bir she‘riy yo‘nalishi bo‘lsada, masnaviy deyilganda odatda Mavlononing «Masnaviy»si ko‘z oldimizga keladi.

Parvardigori olamga sig‘inish, Undan madad olish, U sari intilish mavjud. Rumiyning “Ichindagi ichindadir” (“Fiyhi ma fiyhi”) asarida keltiriladi: “Bir kun bir yig‘inda va‘z o‘qilardi. Musulmonu kofir hamma yig‘lar, turli ahvolga tushardi. Birov: “Kofirlar nega yig‘lashadi, ustiga ustak tilni bilishmaydi. Musulmonlarning ham mingdan biri arang tushungan va‘zdan ular nimani angelayptiki, bu qadar yig‘lab siqtashadi? —deb so‘radi. Mavlonon buyurdiki: “So‘zning o‘zini tushunishga hojat yo‘q. Ular mohiyatini, maqsadni anglashmoqda. Ular ham Ollohning birligini e‘tirof etishadi. Uning Yaratguvchi, Razzoq, hamma narsani o‘z tasarrufida tutuvchi ekanini, nihoyat hamma Unga qaytajagini, avfu jazo undan bo‘lajagini anglashadi”.

Mohiyatni tushunmasdan so‘zdagi farqqa qarab o‘zaro ixtilof qilishni Rumiyning quyidagi rivoyati bilan tushuntirgan: To‘rt millatdan to‘rt kishi— turk, fors, arab va yunon yo‘lda birga ketayotganlarida ularga birov bir dirham pul beradi. To‘rtovlon bir-birining tilini tushunmagani sababli pulga nima sotib olish kerakligi ustida janjallashib qoladilar. Fors “angur” (uzum) olamiz desa, arab “man angur yemayman, “inab” (uzum) istayman deydi. Turk “uzum” olmiz deb turib olsa, yunonlik “Yo‘q, istofil (uzum) yemoqchiman” deb musht o‘qталadi. Natijada, ular bir-birini tushunmay, yoqalashib ketadilar. Shu payt “yuz tilni biladigan sirlar sohibi” bir odam yo‘liqib, ularning nizosiga quloq solib, pulni qo‘llaridan olib, bozordan uzum sotib olib berganida, to‘rtalasi ham bir narsani xohlaganini ko‘rib hayron qolishadi, istaklari amalga oshib, yarashib ketadilar.

Rumiyning ushbu rivoyat bilan nafaqat nomlar, ifodalarning xilma-xilligi ma‘no-mohiyatini yashirib, odamlarni adashtirishini anglatish barobarida muhim bir g‘oya—Xudoning mohiyatini anglashda insonlarning hushyorligi, aqliy va ma‘rifiy kamolotiga asosiy e‘tiborni qaratadi.

Shu o‘rinda Rumiyning yana bir rivoyatni naql etmoqchimiz. “Ma’naviy Masnaviy”da

keltiriladiki, Muso payg'ambar bir yaylovdan o'tayotganida bir cho'ponga duch keladi. Cho'pon Xudoga nola qilib der edi: “Ey Xudojon, sen qayerdasan, kel, sochlaringni tarayin, chorig'laringni tikayin, naki o'z jonim, balki qo'ylarim, farzandlarim ham senga fido bo'lsin. Qayerdasan, borib dastyoring bo'lsam, sut qaymog'im bilan qorningni to'ydirayin, boshing og'risa, boshingni silayin, yuzqo'lingdan o'payin, oyoqlaringni uqalayin...”

Muso buni eshitib, cho'ponni koyiydi: “Ey ahmoq, kofir bo'lding, Xudoning chorig'i ham, to'ni ham yo'q, u yemaydi, ichmaydi, Uni o'zingga o'xshatma. U go'yo quyosh, sen bir chivin...” Cho'pon Musoning bu gapidan qattiq xafa bo'ladi va jimib qoladi. Shunda Parvardigori olamdan Musoga vahiy keladi: “Ey Muso, nima qilding, bandamizni bizdan ayirding, qo'y aytsin, sen bandalarning dilini Parvardigorga ulash uchun yuborilgansan, ajratib tashlash uchun emas. Biz har odamga, har bir elga o'z darajasida, o'z tilida muhabbat izhor etish uchun imkon berdik. Hindlarni hind tilida, sindlarni sind istilohida so'zlatdik.”

Bu rivoyatda ham Rumiylashq belgilar, so'zlar shakliga e'tibor qilmaslik, balki so'zning ma'nosiga, samimiyligiga e'tibor berish lozimligini ta'kidlaydi. Cho'ponning so'zlari juda to'pori, sodda. Cho'pon Xudoni o'ziga o'xshatib tasavvur etadi. Ammo uning so'zlari, muhabbati soxta emas, tama'g'arazga asoslanmagan. U bor budini Xudo yo'lida sarflashga tayyor. Albatta yurakdan aytilgan gaplar qanday tilda bo'lmasin aytuvchining sadoqatini ifodalaydi.

Mavlono o'lim kunini ham yangidan tug'ilgan kun sifatida qabul qilardi. U o'lgan zahoti sevganiga, ya'ni, Allohga yetishishini bilardi. Shuning uchun Mavlono o'lim kunini to'y kuni yoki kelin kechasi ma'nosida kelgan so'z «Shabi aruo derdi va do'stlariga o'limi orqasidan *E, voh* deya yig'lamasliklarini vasiyat qilgandi. «O'lganimizdan so'ng mazorimizni yerdan axtarmang! Bizning mazorimiz oriflar ko'ngillaridadir!» Rumiylashq shaxsiyati va buyuk asari bilan nafaqat Sharq, balki G'arb uchun ham o'lmas yodgorlik yarata oldi. Zero, “Masnaviy” — musulmon olamidagi eng ko'p o'qiluvchi va hurmatga sazovor kitobdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Жалолиддин Румий, “Ичиндаги ичиндадур”. Бешинчи нашри, “Янги асп авлоди”, Тошкент. 2016 йил
2. Rafiyev A va boshq. Ona tili va adabiyot. – T.: 2013. 186-197-betlar

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 8-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.10.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000